AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 14.11.2006
COM(2006) 697 végleges

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE

Gazdasági reformok és versenyképesség: a 2006-os európai versenyképességi jelentés kulcsfontosságú üzenetei

{SEC(2006) 1467}

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE

Gazdasági reformok és versenyképesség: a 2006-os európai versenyképességi jelentés kulcsfontosságú üzenetei

1. BEVEZETÉS: A NÖVEKEDÉSI ÉS FOGLALKOZTATÁSI EURÓPAI STRATÉGIÁT TÁMOGATÓ ÚJ JELENTÉS

Ez a közlemény a Bizottság 2006-os európai versenyképességi jelentésének[1] megállapításait és üzeneteit ismerteti.

A versenyképességi jelentés elsősorban a hosszú távon a versenyképesség kulcsfontosságú mutatójául szolgáló termelékenység alakulásával kapcsolatos kérdéseket elemzi. A versenyképesség alatt itt az értendő, hogy egy nemzet vagy régió életszínvonala fenntarthatóan emelkedik, a kényszerű munkanélküliség szintje pedig a lehető legalacsonyabb. Az ipari ágazatok szintjén a versenyképességen a globális piacon kialakított helyzet fenntartását és javítását értik.

A növekedést és foglalkoztatást célzó lisszaboni stratégia újraindításával, amely különbséget tesz a makrogazdasági, mikrogazdasági és foglalkoztatási kihívások között, a versenyképességi jelentést oly módon alakították át, hogy elemzésével hozzájárulhasson a lisszaboni stratégia mikrogazdasági pillérje szilárd alátámasztásához. Ebből az is következik, hogy e jelentés kérdéseinek elemzése közelebb kerül a szakpolitikai menetrendhez.

Ez a közlemény nem kíván konkrét javaslatokat vagy cselekvési tervet előterjeszteni. Célja a döntéshozatal támogatása azáltal, hogy hangsúlyozza a gazdasági elemzésből származó, a szakpolitikához kapcsolódó megállapításokat és ajánlásokat.

A növekedés, termelékenység és foglalkoztatás terén Európában a közelmúltban történt fejlemények áttekintését követően a jelentés az Európai Tanács 2006 tavaszi ülésén beterjesztett reformprogram négy kiemelt fellépési területe közül a következő hármat vizsgálja meg azok különböző aspektusai szempontjából: *tudás és innováció, az üzleti potenciál kiaknázása* és *előrelépések a hatékony és integrált energiapolitika irányába.* Négy egymást követő fejezet foglalkozik az európai energiapiacok liberalizációjával, a szabályozási környezettel a növekedést és foglalkoztatást célzó stratégia kontextusában, az innováció finanszírozásával és a „vezető piacok” (lead markets) koncepciójával az innovációs szakpolitikában. Emellett a jelentés két csúcstechnológiai ipari ágazat versenyhelyzetét vizsgálja meg: az információs és kommunikációs technológiai ágazat termékeinek és szolgáltatásainak előállítását, valamint a gyógyszeripart. Végezetül a statisztikai melléklet a versenyképesség ágazati szintre lebontott mutatóit tartalmazza.

[1] Bizottsági munkadokumentum, SEC(2006) 1467, 2006.11.14., *Európai versenyképességi jelentés 2006.*

2. ÁLTALÁNOS VERSENYKÉPESSÉGI TELJESÍTMÉNY: A JELEK SZERINT FOGLALKOZNAK AZZAL, MIÉRT BIZONYULTAK EREDMÉNYTELENNEK AZ ELMÚLT ÉVEK SORÁN A VERSENYKÉPESSÉG JAVÍTÁSÁRA TETT LÉPÉSEK

Az elmúlt évtizedben az EU-25 országaiban az egy főre jutó GDP növekedése alacsonyabb volt, mint az Egyesült Államokban, és az Európai Unióban tapasztalható reál GDP, munkaerő-termelékenység és teljes tényezőtermelékenység növekedési üteme 1990 és 2004 között lelassult vagy stagnált. E tendenciák strukturális jelleggel is rendelkeznek, és ennek tudatában megfelelő szakpolitikai válaszra van szükség – amivel az európai döntéshozók is tisztában vannak. 2000-ben az Európai Tanács Lisszabonban megállapodott abban, hogy fellendíti Európa versenyképességét. 2005-ben a lisszaboni stratégiát átalakították, hogy a növekedést és a több és jobb munkahely megteremtését célzó szakpolitikák nagyobb figyelmet kapjanak. A növekedési és foglalkoztatási stratégia kulcsfontosságú területei valójában azzal foglalkoznak többek között, hogy a kutatásba és fejlesztésbe történő beruházásokon keresztül, az európai infrastruktúra fejlesztésével, a humán erőforrás erősítésével és a verseny ösztönzésével elősegítsék a termelékenység fellendülését. Mindez hozzájárulna ahhoz, hogy ki lehessen használni a globalizáció előnyeit. Ezt a stratégiát a fenntartható fejlődés azon követelményének tágabb összefüggésében is kell szemlélnünk, hogy az aktuális szükségleteket a következő generációk igényeinek kockáztatása nélkül kell megvalósítani.

Az első biztató jel az, hogy számos tagállamban mutatkozik a foglalkoztatási arány növekedésének tendenciája. Ez bizonyos mértékben az elmúlt években véghezvitt munkaerőpiaci reformok eredménye. Mindazonáltal a foglalkoztatás aránya a legtöbb országban nem éri el a Lisszabonban kijelölt céladatokat.

Emellett a foglalkoztatási aránynak az EU-ban a közelmúltban tapasztalt növekedése a munkaerő-termelékenység csak igen mérsékelt emelkedésével jár együtt. Az EU munkaerő-termelékenységének kiábrándítóan lassú növekedése magyarázható az alacsony mértékű beruházással és a teljes tényezőtermelékenység növekedésének általánosan lassú arányával is. A teljes tényezőtermelékenység növekedési szintje a kilencvenes évek közepén bekövetkezett lassulás óta alacsony. Ez jól mutatja annak szükségességét, hogy nem szabad tovább késleltetni a foglalkoztatást és növekedést célzó stratégiával összhangban lévő reformokat. A termelés átszervezéséből és újraelosztásából, a munkaerő képzettségének javításából, az új termékek és folyamatok bevezetéséből (különösen az információs és kommunikációs technológiák révén) adódó termelékenységi növekedés hozzájárulna a megnövekedett beruházási kereslethez, valamint a munkaerő-termelékenység terén a tőkemélyítés által elért további haladáshoz.

A legutóbbi fejlemények azt mutatják, hogy az EU gazdasági növekedése felgyorsult: a 2005-ös 1,7 %-ról 2006 során 2,8 %-ra. 2000 óta ez a legeredményesebb növekedési teljesítmény az EU-25 körében, és emellett magasabb foglalkoztatási és termelékenységi növekedés, illetve alacsonyabb munkanélküliségi arány is kíséri. Az olajárak emelkedése egyértelműen kedvezőtlen – habár korlátozott – hatással volt az európai növekedésre. Modellszimulációval egyszerűbb mennyiségileg meghatározni az energiaárak változásainak hosszú távú hatásait, illetve szemléltetni azt, hogy e különféle hatások a különböző országokban és ágazatokban miként jelentkeznek. Az energiaárak ez évi emelkedése ellenére az EU gazdasága egyértelműen lendületet kapott. Ez – együtt a növekedést és foglalkoztatást célzó partnerség új irányításával – páratlan lehetőséget kínál a szükséges strukturális reformok megalkuvás nélküli végrehajtására.

3. A VERSENYKÉPESSÉG MOTORJAI

<u>Az energiapiac liberalizációja</u>: az ösztönzőkre érkezett erőteljes reakciók még szükségesebbé teszik a gondos szakpolitikai tervezést

Az európai energiapiacok az 1990-es évek kezdete óta liberalizációs folyamaton mennek keresztül. A jelentés értékeli az európai villamosenergia-és gázpiacok liberalizációjának hatásait, és tárgyalja a liberalizációból általában adódó kérdéseket, köztük az EU-n kívüli tapasztalatokat is.

A megállapítások azt jelzik, hogy a verseny megjelenése általánosan költséghatékonyabb működést eredményezett, és az ebből származó előnyök egy részét a fogyasztók is élvezik. A villamos energia és a gáz nagykereskedelmi piacai azonban különösen érzékenynek bizonyultak a piaci erő tekintetében, ami egyrészt a hagyományos ipari szerkezetre, másrészt pedig e két piac sajátos jellemzőire vezethető vissza. A már meglévő piaci szereplők továbbra is erőteljes befolyást gyakorolnak a termelésre, a behozatalra és a kulcsfontosságú infrastruktúrára. E kérdés megoldásához hatékony szabályozásra van szükség. A kiskereskedelmi piacokon a megfelelő verseny létrejötte a legtöbb esetben még nem valósult meg. Emellett az energiáról szóló irányelvek általános és közszolgálati kötelezettségeket, valamint speciális fogyasztóvédelmi szabályokat írnak elő.

A kutatás és fejlesztés terén az innovációra gyakorolt hatásokra vonatkozó bizonyítékok azt jelzik, hogy a liberalizációt követően elmozdulás következett be a kutatásra és fejlesztésre fordított erőfeszítések összetételének tekintetében: a vállalatok innovációs fókusza elmozdul a (közérdekű) technológiai innovációtól a költségcsökkentő technológiák és fogyasztói szolgáltatások irányába. Miközben a kutatásra és fejlesztésre fordított összkiadások csökkenni látszanak, a hatékonyságnövelő innovációra nagyobb figyelmet fordítanak. Ennek eredményeként további, az alapvető energetikai kutatást támogató szakpolitikai intézkedésekre lehet szükség annak érdekében, hogy a kutatás visszanyerje a liberalizációt megelőző helyzetét.

Az elmélet és a gyakorlati bizonyítékok is azt támasztják alá, hogy a liberalizált piacon az árak rövid távon jobban ingadoznak, és a keresletnek gyakrabban kell alkalmazkodnia a rendelkezésre álló kapacitáshoz, mint a liberalizáció előtt. Miközben az áringadozásokat gyakran nemkívánatosnak tekintik, a keresletnek a piaci egyensúly fenntartásában játszott jelentősebb szerepe összhangban van a hosszú távú hatékonyság növekedésével. Egy másik probléma az, hogy a nem megfelelő piaci szerkezet eredménytelenül alacsony szintű befektetéseket eredményezhet[2]. Ez a helyzet különösen akkor áll elő, ha az árak nem tükrözik az energia valós értékét, és alacsonyabb megtérülési rátához vezetnek, illetve ha az összefonódások hatására a hálózatüzemeltetők saját kapcsolt beszerző vállalkozásaikat részesítik előnyben. A szabályozott piacokon (pl. infrastruktúra) szükség van a hatékony beruházásokat elősegítő mechanizmusok ösztönzésére, különösen abban az esetben, ha a (határokon átnyúló) szállítási kapacitást is érinti. Különböző tényezők, például a hatóságok által megkövetelt bonyolult eljárások szintén gátolhatják a beruházásokat. Ha nem valósítanak meg elégséges mértékű beruházásokat a villamosenergia-termelésbe, az áramhiányhoz és áramkimaradáshoz vezethet.

---

[2] A piaci szerkezet több elemből áll: nagykereskedelmi piacok, kiskereskedelmi piacok, tüzelőanyag-piacok, kapacitáspiacok, a szűk keresztmetszet kezelési mechanizmusai, kiegyensúlyozó mechanizmusok.

A gazdasági elemzésekből származó, a jelentésben is szereplő megállapítások azt jelzik, hogy a szakpolitikai válaszoknak először is a piaci szereplők jogait és kötelességeit kell egyértelműen kijelölniük, különösen az olyan időszakok esetében, amikor energiahiány lép fel. Emellett a nagykereskedelmi piacok nagyobb mértékű likviditásának elősegítése, különösen a határidős szerződések esetében, hozzájárul ahhoz, hogy a fogyasztókat védje az áringadozásokkal szemben. A hatékony piacokhoz nagyfokú átláthatóságra van szükség; az olyan uniós szintű mechanizmus, amellyel eredményesebben ellenőrizhető a kereslet és kínálat alakulása az uniós energiapiacokon, és azonosíthatók az esetleges infrastrukturális, ellátási és tárolási hiányosságok, hozzájárulna az EU-n belüli energiaellátás biztonságára vonatkozó kérdések átláthatóságához.

Végezetül az elméleti és a gyakorlati eredmények egyaránt azt támasztják alá, hogy az energiapiac liberalizációjának a környezetre gyakorolt hatása bizonytalan. Habár az árcsökkenés az energiafogyasztást növelné, a megnövekedett verseny eredményeként a tüzelési hatékonyság növekedése és a technológiai kombinációkban bekövetkezett váltások csökkenthetik a kibocsátást[3]. A liberalizáció általában nem áll szemben a környezetvédelmi célkitűzésekkel. A liberalizáció megerősítheti az olyan piaci alapú környezetvédelmi eszközök hatását, mint például az európai kibocsátás-kereskedelmi rendszer.

<u>Szabályozási környezet</u>: a jobb szabályozás elveinek tág értelemben vett betartása a nem egyenlő mértékű kötelezettségvállalások ellenére

Az üzleti környezet fellendítése a vállalkozói tevékenységet ösztönző intézkedések és a jobb szabályozásra vonatkozó szabályok alkalmazásával napjainkban az Európai Unió egészének közös célkitűzése. A jobb szabályozást elősegítő eszközök terjesztése ezért a foglalkoztatási és növekedési stratégia elsőrendű prioritási közé tartozik. Ezért rendkívül kedvező az a fejlemény, hogy a tagállamok által 2005-ben elfogadott nemzeti reformprogramok tükrözik a szabályozási gyakorlat megreformálásának szándékát. Ezek a reformok kiegészítik a közösségi szinten indított, jobb szabályozásra irányuló kezdeményezést, amely a meglévő jogszabályok egyszerűsítési programjából, az új jogalkotás szisztematikus hatásvizsgálatából, az érdekelt felekkel folytatott megerősített konzultációból, valamint az adminisztratív terhek meghatározásából és csökkentéséből áll. Jelenleg folyik a munka, amelynek célja, hogy kijelölje az adminisztratív terhek csökkentésének mennyiségi céljait.

A szabályozásnak a gazdaságra gyakorolt hatásait nehéz elkülöníteni. Ennek ellenére az e területről szóló – egyelőre korlátozott számú – gazdasági szakirodalom azt tanúsítja, hogy a szabályozás a gazdasági teljesítményre és az innovációra jelentős mértékű kedvező vagy (nem megfelelő kialakítás esetén) kedvezőtlen hatást gyakorolhat. A versenyképességi jelentés megvizsgálja azokat az intézkedéseket, amelyeket a nemzeti reformprogramokban, illetve az EU-25 tagállamaiban a jobb szabályozás területén ajánlanak. Az intézkedések között ugyan jelentős eltérés van időtartamuk, mélységük, az intézményesítés foka és a várható eredményesség tekintetében, a legtöbb tagállam azonban valóban jelentős tevékenységeket tervez e területen. Emellett a tagállamok olyan intézkedéseket is bemutattak, amelyek látványos rövid távú előnyökkel járnak, mint például az üzleti nyilvántartásra szolgáló egyablakos ügyintézés. A nemzeti reformprogramok és a tavalyi közzétételüket követő intézkedések ezért egyértelmű előrelépést jelentenek az EU szabályozási környezetének megteremtése felé. Az egyes tagállamok javaslataiban fellelhető nagy különbségek gyakran

[3] Az utóbbi tényező függ az országspecifikus kiindulási feltételektől.

azt a tényt tükrözik, hogy a tagállamok a jobb szabályozás megteremtésének folyamatában a fejlődés különböző szakaszában vannak.

Ebben az összefüggésben figyelemre méltó, hogy a már működő, a jobb szabályozásra irányuló rendszer nem jelenti azt, hogy jelentősen kisebb mértékű a szabályozás. A hét tagállam közül, amely a meglévő mutatók tanúsága szerint, az OECD meghatározása alapján viszonylag szigorú szabályozási rendszerrel rendelkezik, kettő olyan intézkedéscsomagot mutatott be nemzeti reformprogramjában, amely a jobb szabályozásra irányuló menetrend összes vagy csaknem összes elemét felöleli, míg a többiek intézkedései legalább két területet érintenek. Emellett a nyolc, kevésbé szigorú szabályozási rendszerrel rendelkező tagállam közül több is olyan intézkedéseket irányoz elő, amelyek a jobb szabályozást célzó menetrend összes vagy csaknem összes elemét érintik.

Egyre több ország (18) hozza létre saját hatásvizsgálati rendszerét, vagy tervezi annak végrehajtását, tükrözve azt, ami a Bizottságon belül és néhány tagállamban már folyamatban van. Mindennek elő kell segítenie annak biztosítását, hogy a jövőbeni szabályozás minősége megfelelőbb lesz a legfontosabb nemzeti és európai versenyképességi kérdések tekintetében. Az eddig történt előrelépések azonban lassan mentek végbe, és nem szabad elfelejteni, hogy a hatásvizsgálati rendszer végrehajtásának előnyei csak néhány év múlva mutatkoznak meg. Emellett felmerültek olyan aggodalmak is, hogy egyes esetekben a források korlátozottsága jelentős akadályt képezhet. Hacsak ezeket a forrás-átcsoportosítással kapcsolatos problémákat nem sikerül megoldani, az új jogalkotásból hiányozni fog az a minőségi javulás, amely a gazdasági, szociális és környezeti hatásokat integrált folyamat részeként szisztematikusan elemző hatásvizsgálatokból fakad.

A teljes körű és integrált jobb szabályozási rendszert valamennyi tagállamnak közép-és hosszú távú célkitűzésnek kell tekinteni. Nyilvánvaló, hogy gyors cselevésre van szükség a rendszer megalapozásához. Ha ez hosszú távon történik, az hozzájárul a vállalkozói tevékenység feltételeinek javításához, az egyes ágazatokban különösen nagy mértékű adminisztratív terhek és a piacra való belépés korlátainak csökkentéséhez, ezenkívül segíti a verseny erősödését, a több innovációt és végső soron a nagyobb mértékű gazdasági növekedést. A jobb szabályozás általános folyamata egyelőre még kezdeti szakaszában van, és végső sikerét számos olyan tényező befolyásolja, amelyet nem lehet könnyen megbecsülni. Az is fontos szerepet kap majd, hogy mennyire veszik komolyan a meglévő javaslatok végrehajtását.

Ez az elemzés jelzi, hogy már történt előrelépés e téren az EU-ban, és valamennyi tagállam fellép a jobb szabályozás és általában az üzleti környezet érdekében, de az igazi kihívások még hátra vannak. Természetesen azon országok esetében, melyekben mindeddig kevesebb figyelmet fordítottak a jobb szabályozásra, a jobb szabályozás programjának nagyobb lendületű megvalósítása egyszerre sürgetőbb és jelentősebb várható előnyökkel járó feladat, mint azon országok számára, amelyek már előrébb járnak e téren. A kevésbé kedvező kiindulási helyzetben lévő tagállamoknak több erőfeszítést kell tenniük a teljes körű jobb szabályozás létrehozása érdekében.

<u>Az innováció finanszírozása</u> kellő figyelemben részesül, de maradnak szakpolitikai szakadékok

A jelentés először is az innováció finanszírozással kapcsolatos kérdéseit tárgyalja, valamint az ezek megválaszolásához szükséges megfelelő szakpolitikai eszközöket. Az állami támogatás számos formában megnyilvánulhat: közvetlen intézkedések, például támogatások és kölcsönök, közvetett intézkedések, például garanciák, a kutatás és fejlesztés pénzügyi ösztönzői, valamint kockázatitőke-befektetéssel kapcsolatos intézkedések. A jelentés tárgyalja a kormányzati támogatásnak a gazdasági elmélet által is alátámasztott bevált gyakorlatát, és a szakpolitikával összefüggő következtetéseket mutat be. Ezeket a következtetéseket egészíti ki a tagállamok által 2005 októberében közzétett, a nemzeti reformprogramokban meghatározott innovációfinanszírozási intézkedések felülvizsgálata.

Az elmúlt év során egyre több ország folyamodott pénzügyi ösztönzőkhöz a kutatás és fejlesztés elősegítése céljából, és sokukban nőttek a kutatásra és fejlesztésre vonatkozó adórendelkezésekből származó előnyök. A tagállamok által 2005 októberében közzétett nemzeti reformprogramok megerősítik ezt a tendenciát. Emellett tükrözik az erős kockázatitőke-ágazat növekvő jelentőségét a hatóságok számára azáltal, hogy csaknem valamennyi tagállamban folyamatban lévő, felgyorsított vagy új intézkedésekről számolnak be, különös hangsúlyt fektetve a korai stádiumú befektetésekre. Számos ország jelentette be, hogy az üzleti angyalok vonatkozásában is intézkedéseket vezetnek be. Ezzel együtt általában mégis kevés figyelem fordul a kockázati tőke határokon átnyúló mobilitásának elősegítése felé. Ugyanez vonatkozik az innovációs projektek adósságfinanszírozására: elenyésző számú tagállam tett jelentést fellépésekről e téren.

A rendszerek és eszközök széles választéka és az a gyakran hangsúlyozott szándék, amely átrendezésükre és szerkezetük megváltoztatására irányul, jelzi a kísérletezés nagy arányát. Nyilvánvaló, hogy lehetőség nyílik az egymástól való kölcsönös tanulásra és a bevált gyakorlatok cseréjére, ami jóval egyszerűbb lenne, ha a meglévő intézkedések értékelése gyakoribb, szisztematikusabb és egymással jobban összehasonlítható lenne. Emellett időnként egyetlen országban az eszközök széles választéka áll rendelkezésre, ami szükségesség teszi azt, hogy a potenciális felhasználók tájékoztatására szisztematikusabb erőfeszítéseket tegyenek, valamint hogy a meglévő eszközök használatát egyszerűsítsék és hozzáférhetőbbé tegyék.

Következésképpen úgy tűnik, hogy nagyobb erőfeszítéseket kell tenni a határokon átnyúló kockázati tőke és az innovációs projektek adósságfinanszírozása biztosításának elősegítése érdekében. A korai stádiumú kockázati tőke rendelkezésre bocsátásával is több tagállam foglalkozik, azonban nyilvánvaló, hogy ezen a területen még sok a tennivaló. A meglévő rendszerek értékelését és egyszerűsítését szisztematikusabban kell elvégezni, és a kölcsönös szakpolitikai tanulásnak folytatódnia kell.

Egyértelműnek kell lennie annak, hogy ha ezek az erőfeszítések szükségesek is, mindazonáltal mégsem elégségesek a dinamikusabb és fokozottabban tudásalapú európai gazdaság kialakításának általános célkitűzéséhez. Az átfogó kutatási, fejlesztési és innovációs politikák létrehozása mellett ehhez azokat a reformokat is végre kell hajtani, amelyek általában élénkítő hatással vannak a gazdaságra, különösen az üzleti környezet, a verseny, a külkereskedelem, az oktatás és a munkaerőpiacok területén.

A <u>vezető piaccal összefüggő megközelítés</u> hozzájárulhat a globális igényeket előrejelezni képes innovációs politikákhoz

A jelentés felülvizsgálta a vezető piaccal összefüggő megközelítés szakirodalmát; ez az elképzelés potenciálisan hasznos lehet az innováció és az új technológiák globális sikere mögötti tényezők jobb megértéséhez, különösen az egymással versenyben álló innovációs konstrukciók esetében.

Habár a vezető piacokkal összefüggő megközelítés elsősorban a cégekre vonatkozik, segítséget nyújthat az államnak abban, hogy hatékonyabb technológiai politikát alakítson ki a vállalatok innovációs tevékenységei potenciális globális sikerének elősegítése tekintetében. E célból az innovációs politika egyes részeinek (finanszírozási programok, közbeszerzés, szabályozás és szabványmeghatározás) kialakítására szolgáló általános feltételeket lehet alkalmazni: a világpiaci keresletnek és a külföldi vásárlók preferenciájának figyelembe vétele, a belföldi piaci preferenciák áthelyezése külföldre, a termelési költségek csökkentésének hangsúlyozása, a különféle innovációs konstrukciók közötti verseny lehetővé tétele, valamint a globális tendenciákra fordított figyelem (jóllehet ez igen nehéz, mivel nem könnyű valamely változást a globális tendencia részeként azonosítani).

Ezért bármely, a vezető piac megjelenésének támogatását megkísérlő szakpolitika kritikus pontja, hogy képes legyen a világpiacok előrejelzésére, olyan innovációs konstrukció kialakítására, amely választ ad a kialakulóban lévő globális tendenciákra, és a versenytorzítás nélkül olyan költségelőnyök bevezetésére, amelyek más országokat követésre ösztönöznek.

A vezető piaci koncepció európai szintű működőképessé tétele érdekében a Bizottság a közelmúltban közzétett, innovációról szóló közleményében[4] először is az érdekelt felekkel, különösen a technológiai platformokkal és az Európa INNOVA innovációs szakértői testületekkel folytatott konzultációt javasolta annak érdekében, hogy találjanak olyan lehetséges területeket, ahol a kereslet és a kínálat kombinációjára irányuló szakpolitikák elősegíthetik az innovációnak kedvező piacok létrejöttét, másodsorban pedig 2007 során a legígéretesebb területeken kísérleti vezető piaci kezdeményezések beindítását terjesztette elő. Ezzel párhuzamosan – a tapasztalatokra építve – a Bizottság a vezető piacokra vonatkozó átfogó stratégiát készít.

4. ÁGAZATI VERSENYKÉPESSÉG

A gazdasági reform (energialiberalizáció, szabályozási környezet) és az innovációs teljesítmény javítására irányuló szakpolitikák felülvizsgálata mellett a jelentés szemügyre vette két fontos, gyorsan növekvő és csúcstechnológiai ágazat, az információs és kommunikációs technológiai termékeket és szolgáltatásokat előállító ágazat és a gyógyszeripar versenyhelyzetét is.

[4] A Bizottság közleménye COM(2006) 502, 2006.9.13., Az ismeretek átültetés a gyakorlatba: széles körű innovációs stratégia az Európai Unió számára.

Az <u>információs és kommunikációs technológiai ágazat</u> több kutatási és fejlesztési ráfordítást igényel, és olyan szakpolitikákat, amelyek elősegítik a változásokat

Az információs és kommunikációs technológia tekintetében a jelentés következtetése szerint az EU viszonylagos előnyökkel rendelkezik a minőségi, magasabb árú differenciált termékek tekintetében. A közbenső termékek megnövekedett kereskedelme, amely nagyrészt cégen belüli kereskedelem, azt jelzi, hogy a behozatal egy részét közbenső termékként használják az értékesebb, összetettebb késztermékekhez.

A globalizáció megsokszorozta a termelési folyamat fragmentálásának lehetőségeit, így az összetevők termelésének helyét a különböző helyszínek viszonylagos előnyei alapján lehet kiválasztani. Ennek következtében a chiptervezés Európában zajlik, miközben a chipek tömeges gyártása Délkelet-Ázsiába tevődött át; a szoftverfejlesztés európai szoftverfejlesztő laboratóriumokban folyik, a szoftverkódolás pedig Indiában. A specializált termékek – például igényre szabott szoftverek – fogyasztóinak közelsége az EU-n belüli elhelyezkedés előnyét emeli ki. A bizonyítékok alapján a tudásintenzív termelés, termékfejlesztés és a stratégiai kutatás és fejlesztés helyszíne továbbra is Európa, míg a kiforrott, szabványosított termékek munkaigényes termelése átkerült Ázsiába. A kutatás és fejlesztés terén Kínában és Indiában megvalósuló fokozott beruházások azonban a jövőben kihívást jelenthetnek e tekintetben.

Ezzel együtt az új tagállamok információs és kommunikációs technológiai termékeinek gyártói bebizonyították, hogy például a szigetelt vezeték, rádió- és televízióvevők és egyéb szórakoztatóelektronikai termékek, valamint a számítógépek alacsony költségű és üzemméret-érzékeny termelésével az EU-n belül is versenyképessé lehet válni. Azonban nem valószínű, hogy ez a fajta termelés hosszú távon is versenyképes marad. Ezért szükség van az európai innovációs rendszerek közötti kapcsolat további erősítésére az EU-10 viszonylag magasan képzett munkaerejében rejlő lehetőségek teljes mértékű kiaknázása érdekében.

Az EU-ban zajló termelés különösen a kommunikációs szolgáltatásokra, az információs technológiai szolgáltatásokra és a szoftvergyártásra specializálódott. Az információs és kommunikációs technológiai termékek előállítása tekintetében az EU viszonylagos előnyei a tudományos eszközök, az elektronikai termékek és a csúcsminőségű telekommunikációs berendezések gyártása terén mutatkoznak meg. Az alacsony költséggel dolgozó gyártók kihívására adható válasz a minőség fokozásában és a korszerű termékek és szolgáltatások iránti növekvő keresletet kielégítő új innovatív termékekben keresendő. E célkitűzések könnyebben elérhetők, ha rendelkezésre állnak a megfelelő ágazatspecifikus és az általánosabb mikrogazdasági szakpolitikák.

Más ágazatokkal összehasonlítva az EU információs és kommunikációs technológiai ágazata intenzív kutatást és fejlesztést igényel. Tekintve azonban a legfőbb versenytársaihoz mért lemaradását, a kutatásra és fejlesztésre fordított kiadások további növelése alapvető fontosságú a jövőbeni versenyképességhez. Ez nem annyira a nagyobb uniós vállalkozások szükséglete, hanem a kisebb és a most induló vállalkozások igénye. Ez rámutat egy szisztematikusabb hiányosság meglétére, amely a kis innovatív cégekben végzett kutatás elindítása – és finanszírozása – terén nyilvánul meg, melyet nem lehet kizárólag ágazatspecifikus intézkedésekkel megszüntetni, hanem az innováció finanszírozásával kapcsolatban áttekintett horizontális politikai válaszokra van szükség. Emellett egyértelmű, hogy ennél az ágazatnál a speciális politikák megválasztásakor releváns a vezető piacok koncepciója.

Összefoglalásként megállapítható, hogy az információs és kommunikációs technológiai piacok rendkívül gyorsan változnak, a hosszú távú versenyképesség kulcsa pedig az innováció. Az ágazatspecifikus szakpolitikai feltételek mellett, amelyek elősegíthetik az ágazat további fejlődését, az általánosabb üzleti környezet és különösképpen a piaci szabályozás, valamint az innovációs rendszer kulcsfontosságú szerepet játszik a változáshoz történő alkalmazkodás megkönnyítésében.

Gyógyszerkészítmények: a rendszer gyengeségei visszafogják a fejlődő ágazatot

A termelést és a foglalkoztatást tekintve Európa gyógyszeripara fejlődik, és globális kiviteli részesedése is nő. Ez a jó teljesítmény részben az egyesült államokbeli termelés áthelyezésének tulajdonítható, ugyanakkor pedig az európai termelés költséghatékonyságának.

Az általános helyzet azonban aggodalomra ad okot. Az európai gyógyszeripar a munkaerő-termelékenységet tekintve – sokkal inkább, mint a teljes előállítás terén – le van maradva az Egyesült Államokhoz képest. Az egyesült államokbeli termelékenység-növekedés nagyrészt tőkemélyítés eredménye volt, míg Európában a legfontosabb elem a teljes tényezőtermelékenység növekedése volt. A tőkemélyítés Európában korlátozott mértékben nőtt.

2000 óta az Egyesült Államok megerősítette központi szerepét a gyógyszeripari innováció terén. Az amerikai cégek rendelkeznek a biogyógyszerek szabadalmainak többségével, és ez az erőfölény egyre nő. Emellett az amerikai cégeknek kulcsfontosságú szerep jut az innovációs munkamegosztásban a gyógyszeripar területén, amit a nemzetközi közös szabadalmakban való részesedésük is jelez. Ezt a tendenciát erősítik meg a hivatkozott szabadalmakra vonatkozó adatok is. Az Amerikai Egyesült Államok nemzeti innovációs rendszerének belső szerkezete olyan erőforrás, amely segítségével az ország képes versenyelőnyt szerezni és az ágazati innováció élére állni. Különösen a biotechnológiai ágazat játszik döntő szerepet az újonnan feltárt kutatási lehetőségeknek a klinikai tapasztalatokkal és a piac alakulásával történő integrálásában.

Az Egyesült Államok gyógyszerpiaca egyszerre koncentráltabb és ingadozóbb, mint az európai piacok. Azaz az Egyesült Államok piacának nagyobb koncentráltsága nem jelent alacsonyabb versenyképességet. Ellenkezőleg, az Egyesült Államok piaca rendkívül versenyképes: a termékforgalom jóval nagyobb, mint Európában vagy Japánban, a generikus gyártók keltette verseny pedig jelentős mértékű. Az amerikai piaci magatartás megfelel a schumpeteri verseny által jellemzett piaci magatartásnak, ahol az innovátorok ideiglenesen úgyszólván monopolhelyzetben vannak a nyereséget illetően, és ez a versenytársak innovációs erőfeszítéseit is növeli, ami hamarosan innovatívabb termékek létrejöttéhez és a piaci részesedések gyakori változásához vezet. A dinamikus verseny az EU egészére kevésbé jellemző, különösen egyes kontinentális európai országokban.

Európa az Egyesült Államokhoz képest lemaradt az innovációs folyamatok beindítása, szervezése és fenntartása, valamint a gyógyszerkészítmények termelékenységének növekedése terén. Emellett az Egyesült Államok aránytalanul nagy részesedése a gyógyszeripari kutatás és fejlesztés terén kedvezőtlen következményekkel jár a magas hozzáadott értéket jelentő munkaerő és a klinikai kutatásra fordított kiegészítő beruházások szempontjából.

Az európai társadalombiztosítási intézmények költségpolitikai döntései bizonyos mértékig magyarázatot adhatnak az Európai Unió és az Amerikai Egyesült Államok gyógyszeripara fejlődésének lendületét illetően tapasztalt különbségekre. Ezeket azonban csak ágazatspecifikus tényezőkkel nem lehet teljes mértékben megmagyarázni. A különbség abból is származik, hogy Európa nélkülözi azt a dinamizmust, amely munkaerő-és tőkepiacai, oktatási rendszerei, állami kiadásai és piaci szabályozási rendszere megreformálásához szükséges. Ezt szemlélteti például az is, hogy az új, technológiaorientált cégekben nincs meg a kellő dinamizmus kutatási és fejlesztési projektek elindításához és fejlesztéséhez.

Mivel az európai versenyképesség hiányosságait legalább részben a meglévő árazási és költségvisszatérítési politikák által okozott torzulásoknak tulajdonítják, a Bizottság kezdeményezte, hogy hozzák létre a legsürgetőbb kérdésekkel foglalkozó gyógyszeripari fórumot. A 2005 júniusában létrehozott fórum először ad lehetőséget arra, hogy a tagállamok felső szintű döntéshozói, a gazdasági ágazatok képviselői és más érdekelt felek találkozzanak. A G10 gyógyszerkészítményekkel foglalkozó csoportja által végzett korábbi munka alapján a fórum a következő három kérdéskört járja majd körbe: a betegek tájékoztatása, a gyógyszerkészítmények viszonylagos hatékonysága és az árazás/visszatérítés.

Különösen a két utóbbi kérdés okozta az EU egységes piacának piaci torzulásait a gyógyszerkészítmények terén, mivel a különböző nemzeti árazási/visszatérítési döntések és a relatív hatékonyságot mérő eltérő követelmények kedvezőtlen hatással voltak más, eltérő rendszerrel rendelkező tagállamokra, ami gyakran az EU piacának egészében váratlan következményekkel járt.

A fórum célja, hogy olyan megoldást találjon, amely egyensúlyt teremt két szükséglet között: egyrészt a beteg számára a megfizethető árú gyógyszerekhez való hozzáférés biztosításának népegészségügyi célja, másrészt pedig az innovátorokat gazdasági jutalomban részesítő kiszámítható üzleti környezet megteremtése között. A megfelelő egyensúly megtalálása és az innovációnak kedvező környezet létrehozása elősegíti a gazdasági ágazat versenyképességét. E megfontolásokat konkrét fellépéseknek kell követniük uniós és főképp tagállami szinten, hogy Európa a gyógyszeripari innováció terén ismét vezető szerepet vállalhasson.

5. ÖSSZEFOGLALÁS

Az európai gazdaságok versenyképességének növelése hosszú távú és összetett feladat. A 2006. évi, az európai versenyképességről szóló jelentés felülvizsgálta a keretfeltételekre (az innovációfinanszírozáshoz való hozzáférés, jobb szabályozás) irányuló reformokat és az energiapiacot, amely különösen fontos termelésitényező-piac. A jelentés azt is feltárta, hogy a vezető piacok koncepciója hogyan járulna hozzá a kiszámíthatóbb innovációs politikák kialakításához. Emellett megvitatta az újabb keletű tendenciákat és kihívásokat két növekvő csúcstechnológiai ágazat, az információs és kommunikációs technológia és a gyógyszeripar versenyképességének tekintetében.

Összhangban a lisszaboni stratégia mikrogazdasági pillére melletti elkötelezettségével, a jelentés rámutatott azokra a területekre, amelyek további reformokat igényelnek, az energiapiaci reformok esetében például a hatékonysággal és a hatékony szabályozással járó nyereségek fogyasztói előnyei, az alapkutatásba és az infrastruktúrába történő hosszú távú beruházás, az ellátás megbízhatósága és a környezetvédelmi hatások. Az üzleti környezet terén a jelentés rámutat arra, hogy a tagállamoknak intézkedéseket kell hozniuk a jobb szabályozás és általában az üzleti környezet érdekében, de a kevésbé kedvező kiinduló

helyzetben lévő tagállamoknak több erőfeszítést kell tenni a teljes körű jobb szabályozási rendszer létrehozása érdekében.

Az innovációs politika tekintetében a jelentés rámutatott annak szükségességére, hogy támogassák a korai stádiumú kockázati tőkét, és könnyítsék meg a határokon átnyúló kockázatitőke-tranzakciókat, emellett felhívta a figyelmet a kölcsönök által finanszírozott innováció elősegítésének viszonylag elhanyagolt kérdésére. Ezenkívül megnevezte azokat a tényezőket, amelyek segítenék a vezető piaci irányultságú innovációs politikát, például a világpiaci keresletnek és a külföldi ügyfelek preferenciáinak figyelembe vétele, a belföldi piaci preferenciák külföldre helyezése, a termelési költségek csökkentésének hangsúlyozása, a különféle innovációs konstrukciók közötti verseny lehetővé tétele, valamint a globális tendenciák figyelembe vétele.

Az információs és kommunikációs technológiai ágazat és a gyógyszeripar – attól eltekintve, hogy mindkettő a csúcstechnológiai ágazatba tartozik – kevés szempontból hasonlít egymáshoz. Az előbbi tendenciáit leginkább a technológiai fejlődés mozgatja, míg a gyógyszeripar esetében az egészségügyi költségekre vonatkozó politikák játszanak fontos szerepet. Ugyanakkor bizonyos hiányosságok egyformán jellemzők mindkettőre: ilyen a kutatás és fejlesztés intenzitásának szembetűnő elégtelensége és az új innovatív cégek viszonylagos hiánya. Az is egyértelmű, hogy a szükséges és speciális fórumokon megvalósítandó ágazatspecifikus intézkedéseken túl az ágazatok versenyképességét jelentős mértékben javítanák a lisszaboni menetrendben elsőbbséget kapó horizontálisabb jellegű reformok, például az innovációfinanszírozás, az általános üzleti környezet, a kutatás, az oktatás, valamint a munkaerőpiacok működésének vonatkozásában.